

С.В. БУДНІК (УКРАЇНА, ЖИТОМИР)
ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ, ОВНС ТА ВИЩА ОСВІТА
Житомирський національний агроекологічний університет

In work questions of a coordination of an estimation of influence on an environment and ecological monitoring, and also in this connection problems of higher education in Ukraine are considered.

Вплив людини на оточуюче середовище стає чим далі все різноманітніше. Навіть кислотні опади та вирубка тропічних лісів вже не вражають уяву при згадці про генну інженерію та зміну клімату.

На теперішній час розроблена низка нормативних документів, що регламентують оцінку впливу на навколишнє середовище (ОВНС). Метою ОВНС є визначення доцільної і прийнятної діяльності суспільства щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища. До завдань ОВНС відносять: 1) встановлення загальної характеристики існуючого стану території; 2) визначення джерел забруднення та можливих небезпечних впливів на навколишнє середовище; 3) визначення масштабів та рівнів впливів на навколишнє середовище; 4) прогноз змін стану навколишнього середовища; 5) визначення комплексу заходів щодо запобігання небезпечним впливам на навколишнє середовище та ін.

Можливість виконання цих завдань тісно пов'язана зі злагодженим функціонуванням системи моніторингу навколишнього середовища, що згідно покладених на нього завдань виконує систематичне спостереження за станом довкілля, збір та обробку цих відомостей, оцінку стану навколишнього середовища, прогноз наслідків та надання рекомендацій щодо покращення стану.

Характеристика стану досліджуваної території повинна включати опис: 1) географічного положення території (віддаленість від морів, гірських масивів, основних шляхів сполучення тощо); 2) рельєфу місцевості (перерозподіл повітряних та водних мас тощо); 3) клімату (чинники переносу та розсіювання забруднень); 4) геологічної будови та ґрунтів (фактори акумуляції та трансформації забруднень); 5) водних об'єктів (переніс, акумуляція, трансформація речовини); 6) рослинності (акумуляція, транслокація) та 7) характеру господарського використання прилеглих території (співвідношення угідь, галузей економіки тощо).

Відомості щодо вимірних параметрів стану навколишнього середовища та його забруднення публікуються у щорічних виданнях різних відомств, що є суб'єктами моніторингу, але доступність цих відомостей для загальної спільноти дещо обмежена з одного боку не інформованістю окремих фахівців суміжних галузей про її наявність та існування різних відомчих перепон та забобонів, навіть для освітніх закладів, щодо їх отримання. Якщо ми бажаємо, щоб фахівці могли всебічно використовувати первинну інформацію, що отримується на мережах спостережень, вміти її інтерпретувати, знати особливості застосування до неї математичного апарату й т.п., потрібно зробити так, щоб студенти з першого по останній курси використовували її на різних ланках навчального процесу. Поки що цього не спостерігається, проте неодноразово доводиться чути заклик створити мережу спостережень й т.п.

Оцінку стану навколишнього середовища проводять з метою визначення сприятливості або не сприятливості стану тієї або іншої території щодо існування людини та біоти взагалі. До основних критеріїв якості навколишнього середовища відносять: 1) екологічні нормативи (враховують гранично допустимі навантаження на екосистему); 2) санітарно-гігієнічні нормативи (встановлюють безпечні для здоров'я населення рівні вмісту шкідливих речовин у об'єктах навколишнього середовища: ГДК, ЛД тощо); 3) науково-технічні нормативи (відбивають вимоги до джерел впливів: ГДВ, ГДС, будівельні норми тощо). Досвід їх визначення та використання викладено у деяких національних та міжнародних нормативних документах.

Широке їх застосування й тиражування, разом з доступністю первинної інформації з мереж спостережень дозволить виявити дійсно критичні зони негативного впливу зніме напругу у населення де дійсно критичних станів не спостерігається.